

Arviointikertomuksen vastine

Lääkäri- ja hoitajakäyntien väheneminen:

Kotisairaanhoidossa jätettiin terveydenhoitajan virka täyttämättä, joka näkyy käyntimäärissä. Kotihoidossa otettiin käyttöön uusi toiminnanohjaus- ja asiakastietojärjestelmä Domacare. Käyttöönotto ja opastus ovat vieneet aikaa ja resursseja. Domacaren käyttöönotto auttaa nyt toimintaa ja antaa lisää aikaa asiakkaille. Lisäksi kotihoidon asiakkaiden hoidontarve on lisääntynyt, joten käyntien keskimääräinen pituus on kasvanut. Tämä vähentää osaltaan käyntimääriä.

Hoitajakäyntien määrän väheneminen johtuu mm. kokeneitten työntekijöitten pitkistä poissaoloista ja hoitajakäyntien tulosta maksulliseksi. Uuden työntekijän perehdyttämiseen tarvitaan aikaa ja resursseja. Lääkäreille on varattu lisää ns. toimistoaikaa, jotta ylityöiden määrä ei kasvaisi. Lääkärit ovat pitäneet kertyneitä vapaitaan ja ylityövapaitaan, joka myös näkyy käyntimäärissä. Lisäksi lääkäreiden kesäsijaisten hankkiminen on ollut haastavaa.

Perusturvalautakunnan kulut:

Perusturvassa kokonaisuudessaan palvelujen tarve on kasvanut ja kasvaa. Erityisesti tämä on näkynyt ja näkyy ikäihmisten tehostetussa palveluasumisessa sekä lastensuojelussa. Perustettavan hyvinvointikuntayhtymän yksi keskeinen tavoite on kustannusten hillintä.

Pohjanmaan hyvinvointikuntayhtymän osalta Maalahtea ja Korsnäsiä lukuun ottamatta kaikki kunnat ovat tehneet päätöksen siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu hyvinvointikuntayhtymälle. Talent Vectian tekemän selvityksen mukaisesti Laihian kunnan SoTe-kulujen kasvun arvioidaan olevan tällä vuosikymmenellä reilun viiden prosentin luokkaa/vuosi, mikä tarkoittaa vajaan puolentoista miljoonan euron kasvua vuosittain. Kunnan omilla toimilla tätä ei kyetä nykyisellä lainsäädännöllä hillitsemään riittävästi. Nähtäväksi jää kykeneekö tuleva kuntayhtymä kulujen hillitsemiseen.

Perusopetuksen oppilasmäärä:

Oppilasmäärän osalta tilinpäätöksessä on virhe. Oikea lukema on 36 oppilaan lisäys.

Talousarvion ylittyminen teknisen toimen osalta:

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota teknisen lautakunnan budjetin ylityksiin käyttötalouden osalta 200.000 euroa ja investointien osalta 600.000 euroa.

Käyttötalospuolella suurimpana budjetin ylityskohtana on jätehuolto (noin 150.000 euroa) ja siinä hyötykäyttöaseman yllättävän suuret käyttökustannukset.

Investointien osalta ylitykset muodostuivat lähinnä uimahallin remontista ja koulujen ilmanvaihtojen saneerauksista sekä muista sisäilmaongelmista johtuvista korjauksista.

Talousarviossa oli uimahallin remontin toteutukseen varattu 650.000 euroa ja lisäksi oli haettu valtionapua hankkeelle 520.249,50 euron osalta, jolloin apu olisi ollut 155.249,50 euroa. Tällöin hankkeen rakentamiskustannuksiin oli varauduttu 805.249,50 euron osalta. Hankkeen lopullisiksi rakennuskustannuksiksi tuli 1.098.672 euroa. Rakennuskustannuksissa säästettiin omajohtoisen valvonnan johdosta arviolta noin 30.000 euroa.

Uimahallin remontista puuttui hankesuunnitelma. Kunnanhallituksen käsittelyn jälkeen 24.9.2018 hanke suunniteltiin nopeasti uudelleen valtionavun saamisen ehtoihin kuuluvien esteettömyysasioiden parantamisella, jolloin eteen tuli vielä toisenkin pukeutumistilan laajentaminen ja eteisaulan/myyntitilan laajennus. Vielä maaliskuussa aluehallintovirasto pyysi suunnitelmamuutoksen.

Muut investointien lisämäärärahat 2019:

- Lisämääräraha keskuskoulun sisäilmakorjauksiin 50.918 €
- Lisämääräraha Hulmin koulun liikuntasalin ulkoseinien kunnostukseen 6.000 €
- Lisämääräraha Isonkylän koulun ilmanvaihdon uusimiseen 12.800 €
- Lisämääräraha Perälän koulun ilmanvaihdon uusimiseen 41.490 €
- Lisämääräraha Jakkulan kevyenliikenteen silta 25.000 €.

Omaisuuksien myynti:

Laihian kunta myi tilikaudella 2019 Yritystalot II ja III ja paloaseman kiinteistön tytäryhtiölleen KOY Laihian Vuokratalolle sekä siirsi biokaasulaitoksen apporttisiirtona Laihian Nuuka Lämpö Oy:lle. Myynneistä kirjattiin myyntivoittoa yhteensä 944.431,82 euroa.

KOY Laihian Vuokratalon päätoimiala on vuokrakiinteistöjen omistaminen ja vuokraus. On hyvin perusteltua, että kunta ei toimi samalla toimialalla, vaan vuokraustoiminta keskitetään tytäryhtiölle. Myydyt kiinteistöt ovat vuokrakäytössä, joten soveltuvat hyvin tytäryhtiön omistukseen.

Vuoden 2020 aikana Yritystalo II ja III:een on suoritettu korjaavia ja kehittäviä rakennustoimenpiteitä: mm. tyhjillään olevaan tilaan on tehty viemärointiä ja peruskuntoa parannettu pintaremonteilla. Vuokrat on yhtenäistetty, joten kaikilla on sama läpinäkyvä hinnoittelu vuokrissa. Ensi vuoden aikana on tarkoitus uudistaa lämmitysmuoto kokonaisuudessaan.

Paloasemalle on tehty energiakartoitusta ja sen pohjalta on tehty aloitus energiatehokkuuden nostamiseksi. Kaikki valaisimet on vaihdettu uusiin ja niiden takaisinmaksuaika on noin kolme vuotta. Ryhmäperhepäivähoidon tilaan on tehty pintaremontti ja energiatehokkuutta parannettu uusilla jääkaapeilla ja ilmalämpöpumpulla. Tarkoitus on tehdä vielä tämän vuoden aikana lämmitysmuodon muutos, jossa sähkölämmitys korvataan kaukolämmöllä. Hankkeeseen liittyy energia-avustus, koska lämmitystavan muutoksessa on tarkoitus kehittää samalla uutta tekniikkaa lämmitysmarkkinoille.

Asko Salminen teki vuonna 2010 valtuustoaloitteen biokaasulaitoksen ja Laihian Nuuka Lämpö Oy:n yhdistämisestä. Vuonna 2016 elinkeinojaosto esitti aloitteen käsittelyn yhteydessä kunnanhallitukselle, että biokaasulaitosta ei tässä vaiheessa myydä, vaan pyritään ylläpitämään ja kehittämään laitosta huomioiden ympärille rakentuva infrastruktuuri. Mikäli alueen tuleva kehitys edellyttää uusia järjestelyitä, tilannetta tarkastellaan uudelleen. Vuonna 2018 konsernijaosto näki, että Laihian Nuuka Lämpö Oy:n omistuksessa biokaasulaitoksen toimintaa on mahdollista kehittää sitten, mihin kunnan omistuksessa ei ollut mahdollisuutta.

Vuoden 2020 aikana laitoksen automaatiota on kehitetty. Laitokselle on haettu rakennuslupa tontille sijoitettavalle kompostialueelle. Rakennusluvan saamisen jälkeen hankitaan kompostointilaitte. Laitoksella tuotettava komposti on tuotteistettu, mutta lopullinen hyväksyntä haetaan ruokavirastosta, kun kompostointi saadaan käyntiin. Laitoksen reaktiohuolto on sovittu jatkossa tehtäväksi kahden vuoden välein laitoksen häiriöttömän toiminnan varmistamiseksi. Näiden toimenpiteiden

ansiosta laitoksen kapasiteettia saattaa olla mahdollista nostaa ja kehittää useita lopputuotevaihtoehtoja.

Tuloksen muodostumisen osalta on huomioitava, että myynneillä saavutettiin noin 117 e/asukas vaikutus kunnan tulokseen. Kunnan verorahoitus vuonna 2019 oli Kuntaliiton tilastojen mukaisesti 5.777 e/asukas. Vastaavankokoisissa kunnissa se oli 6.341 e/asukas ja esimerkiksi Pohjanmaalla 6.007 e/asukas. Kyseisten myyntien avulla Laihian kunta ei päässyt näiden verrokkien tasolle käytettävissä ja tulokseen laskettavissa olevien eurojen osalta. Jokainen 100 euron ero tarkoittaa Laihian kunnalle noin 800.000 euroa.

Määrärahojen käyttämättä jääminen:

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiotaan katujen kunnostamiseen kunnanvaltuuston myöntämien noin 1,2 M€ käyttämättä jäämiseen.

Talousarviossa 2019 oli budjetoitu Långåminnentien jatkon rakentamiseen 700.000 euroa. Hanketta ei aloitettu, koska vesilain mukainen lupa Laihianjoen ylittävälle uudelle sillalle saatiin aluehallintovirastosta vasta loppuvuodesta. Hankkeen aloitus odotti myös Hulmin kohdan liittymäjärjestelyjen (Hulmin eritasoliittymän) mahdollista toteutumista.

Toinen 2019 talousarviossa ollut alkamaton katujen kunnostus hanke oli Jarrumiehentien vaihe 2. Hankkeelle oli budjetoitu 260.000 euroa. Hankkeen käynnistäminen odotti vt3 alueen asemakaavasta tehtyjen valitusten käsittelyä. Vaasan hallinto-oikeudella on käsittelyssä viisi valitusasiaa Valtatie 3 asemakaavan muutoksesta. Myös Ratikyläntien radan alituksen suunnitelmien päivitys sekä mahdollinen alituksen rahoituksen saaminen vaikutti siihen, ettei Jarrumiehentien parantamista aloitettu 2019.

Velkamäärän kasvu:

Talousarvion investointiosaa kunnanhallituksessa ja -valtuustossa käsiteltäessä päättäjille tuodaan vuosittain esiin, että Laihian kunta on joutunut rahoittamaan investoinnit lainarahoituksella. Investointipäätöksiä tehtäessä on tiedossa, että kunnan tulorahoitus ei riitä investointien rahoittamiseen. Lisäksi investoinnit kasvattavat vuotuista poistomäärää, joka vaikuttaa kunnan tilikauden tulokseen negatiivisesti.

Laihian kunnan lainamäärä 31.12.2019 oli noin 4.064 euroa/asukas. Kuntaliiton tunnuslukutiedoston mukaan Pohjanmaan alueen kunnissa keskimääräinen lainamäärä oli 4.005 euroa/asukas ja koko maassa 3.342 euroa/asukas. Laihian konsernilainat olivat noin 5.385 euroa/asukas, Pohjanmaan alueen kunnissa 6.943 euroa/asukas ja koko maan keskiarvo oli 7.084 euroa/asukas. Laihian lainanhoitokulut (korkokulut ja pitkäaikaisten lainojen vähennys) 31.12.2019 oli noin 357 euroa/asukas. Pohjanmaan vastaava luku oli 322 euroa ja koko maan 352 euroa/asukas.

Palvelusetelisästä ja palvelusetelihinnaston vertailukelpoisuus:

Ikäihmisten tehostetun palvelusetelin arvotaulukon perustana oli Toiska-palvelutalon kustannusrakenne, erityisesti henkilömitoitus. Henkilömitoitus oli tiloista johtuen korkeampi kuin uudemmissa ikäihmisten tehostetun palveluasumisen yksiköissä. Tästä johtuen palvelusetelin arvo oli korkeampi kuin naapurikunnissa. Henkilöstökulut ovat noin 80 % kokonaiskuluista. Uusi tehostetun palveluasumisen yksikkö Marjapihlaja valmistui loppuvuodesta 2019.

Perusturvalautakunta teki kesäkuun 2020 kokouksessaan päätöksen uudesta, Vaasan kanssa yhteisestä palvelusetelin arvotaulukosta. Tämän päätöksen myötä saavutetaan säästöjä. Toisaalta ikäihmisten tehostetun palveluasumisen tarve kasvaa voimakkaasti tällä vuosikymmenellä, arvioiden mukaan jopa tuplaantuu. Eli yksikkökustannukset alenevat, mutta kokonaiskustannukset eivät, johtuen tarpeen kasvusta. Lisäksi kustannuspaineita tulee uudesta henkilöstömitoituksesta. Vammaisten palveluasumisen hintataso on ennallaan.

Talouden tasapainotustoimenpiteiden riittävyys ja alijäämän kattaminen:

Talouden tasapainotussuunnitelma

Vuoden 2019 tilinpäätöksen mukaan kunnan alijäämä on noin 2,5 miljoonaa euroa. Kunnanvaltuuston hyväksymän talousarvion 2020 ja taloussuunnitelman mukaan vuoden 2020 ylijäämäksi on kirjattu 512.289 euroa ja vuoden 2021 ylijäämäksi 891.494 euroa. Näiden vaikutuksesta alijäämä vuoden 2021 jälkeen olisi noin 1,1 miljoonaa euroa.

Kunnanhallitus päätti kokouksessaan 8.6.2020 suunnitelman alijäämän kattamisesta. Kunnanvaltuusto hyväksyi suunnitelman kokouksessaan 15.6.2020. Suunnitelman osa-alueita olivat

- Suunnitelma esiopetusryhmien vähentämisestä vuoden 2019–2020 tasoon nähden (säästö tavoite 100.000 euroa vuosittain)
- Vanhusten palveluasumisen palvelusetelitalukon arvon tarkastelu (vuosittainen säästö tavoite 150 000–200 000 euroa)
- Yksityisteiden osalta uuteen toimintamalliin siirtymistä (säästö tavoite vasta vuodesta 2022 eteenpäin)
- Investointisuunnitelmien kriittinen tarkastelu (ei euromääräistä säästö tavoitetta)
- Koko kunnan henkilöstöä koskevat yhteistoimintaneuvottelut (säästö tavoite 700.000 euroa)

Kunnanhallituksen suunnitelman mukaisesti säästöjä vuoden 2021 loppuun mennessä kerääntyisi noin 1,0 miljoonaa euroa, jolloin alijäämä tulisi katetuksi asetetussa määräajassa.

Keväällä 2020 maailmaa ravisuttaneen koronaepidemian vaikutuksesta kuntien aiemmat taloussuunnitelmat ovat täysin muuttuneet. Laihian kunnan talousarvion 2020 ja taloussuunnitelman verotulot perustuivat joulukuussa 2019 laskettuihin verotuloarvioihin. Koronaepidemian vaikutuksesta verotuloennusteet ovat laskeneet huomattavasti.

	arvio	ennuste	erotus
	12/2019	09/2020	
verotulot vuonna 2020 (ta)	31 878 000	30 551 000	1 327 000
verotulot vuonna 2021 (ts)	32 583 000	30 532 000	2 051 000
yhteensä			3 378 000

Tämän hetkisen ennusteen mukaan kuluva ja ensi vuoden verotulojen erotus talousavioon ja taloussuunnitelmaan verrattuna on siis noin 3,4 miljoonaa euroa. Valtiovarainministeriön päätöksen mukaisesti Laihian kunta saa peruspalveluiden valtionosuuden korotusta 1.158.758 euroa vuodelle 2020. Tämän jälkeenkin verorahoituksen lasku on 2.219.242 euroa.

Lisäksi koronaepidemia on aiheuttanut kunnalle myös muita kustannuksia. Yksiköiden keräämien kustannustietojen mukaan erilaisiin hankintoihin on kulunut noin 100.000 euroa, koronasta johtuviin henkilöstökustannuksiin noin 149.000 euroa ja varhaiskasvatusten hoitopäivämaksujen alenemiseen noin 92.000 euroa. Yhteensä kustannusvaikutus on ollut noin 340.500 euroa.

Laihian kunnanhallitus on kokouksessaan 24.8.2020 päättänyt hakea valtiovarainministeriöltä harkinnanvaraista valtionosuutta 1.419.446,42 euroa. Osa hakemuksen kustannuksista voidaan osoittaa johtuvan koronaepidemiasta. Valtiovarainministeriö päättää harkinnanvaraisen valtionosuiden saajista ennen vuodenvaihdetta.

Eduskunta tulee syksyn aikana käsittelemään lakiehdotusta kuntalain väliaikaisesta muuttamisesta. Mikäli laki tulee voimaan, kunnille tulee mahdollisuus hakea alijäämän kattamista koskevan määräajan pidentämistä neljästä vuodesta kuuteen vuoteen.

Lautakuntien päätösten noudattaminen:

Laihian kunnan hallintosäännön 7 luvun mukaisesti lautakunnat johtavat alaistaan toimialaa. Samassa luvussa määritellään, että lautakunta päättää toimialallaan toimeenpanossa noudatettavista periaatteista ja yleisistä ohjeista.

Käytännön tasolla on sekä johtavan viranhaltijan että lautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten oltava tietoisia päätöksistään ja huolehdittava niiden noudattamisesta. Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa ja voi roolissaan seurata lautakuntien työskentelyä ja käydä vuoropuhelua lautakuntien kanssa.

Kunnilla on myös mahdollisuus ottaa käyttöön kunnan johtamisjärjestelmä, joka edesauttaa tarkastuslautakunnan peräänkuuluttamaa kontrollia. Tällainen malli on esimerkiksi ns. puheenjohtajamalli, missä lautakuntien puheenjohtajat käytännössä nimetään kunnanhallituksen jäsenistä.

Sairaspoissaolot:

Henkilöstöpäällikön viran perustamisen myötä kunnassa aloitetaan projekti sairaspöissaolöjen vähentämiseksi.